

6. Савельєв, Є. В., Куриляк В. Є. *Наука та освіта як головна ланка реформування економіки України в XXI ст. (Україна в системі нової економіки)* / Є. Савельєв, В. Куриляк // *Вісник Тернопільської академії народного господарства*. – Тернопіль, 2003. – Вип. 5/1. – С. 121–137.

7. Оппельд Л. І. *Сучасні тенденції міжнародної інтелектуальної міграції в умовах євроінтеграції* / Л. І. Оппельд, А. М. Шабардіна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1871>.

НАТАЛІЯ КОМАР

ПЕРСПЕКТИВИ БЕЗВІЗОВОГО РЕЖИМУ ДЛЯ УКРАЇНИ

На сучасному етапі курс України на інтеграцію в політичний, економічний і культурно-освітній простір є пріоритетним як для внутрішнього розвитку України, так і в її зовнішніх відносинах. Процес лібералізації візового режиму між Україною і Європейським Союзом є ключовим завданням у контексті інтеграції нашої держави до ЄС та викликає великий інтерес впродовж багатьох років як з боку українських експертів, так і зі сторони європейських інституцій. Лібералізація візового режиму між ЄС та країнами Східного Партнерства важлива не лише для країн-учасниць ініціативи «Східне партнерство», але і для самих країн-членів ЄС. Безвізовий режим означає спрощення міжлюдських контактів, активізацію економічного розвитку, культурного та наукового обміну тощо. Для досягнення цієї мети, Україна має виконати вимоги, поставлені перед нею з Європейським Союзом. Тому аналіз еволюції імплементації укладених угод в напрямку лібералізації візового режиму України з Європейським Союзом та перспектив запровадження безвізового режиму ЄС для громадян України є метою нашого дослідження.

Слід сказати, що спільна робота України та Європейського Союзу у напрямку лібералізації руху осіб ведеться вже давно. Так, у 2005 році між Україною та Європейським Співтовариством був підписаний План дій «Україна – Європейський Союз», схвалений Кабінетом Міністрів України від 12 лютого 2005 р. Від 26 липня 2005 р. Указом Президента України в односторонньому порядку був введений безвізовий режим для громадян держав-членів ЄС.

18 червня 2007 року між Україною та Європейським Союзом була підписана угода про полегшення візового режиму і реадмісію, яка передбачала полегшення на взаємній основі видачі віз для осіб, які мають намір знаходитися в країні терміном до 180 діб, фіксовану ціну візового збору в 35 євро, надання безкоштовних віз певним категоріям громадян, а також можливість видачі багаторазових і довгострокових віз (до 5 років), чіткі критерії, коли і як повертати осіб, що незаконно проживають на території країн-членів ЄС та України.

Крім цього лібералізація руху громадян України територією держав-членів Європейського Союзу стала предметом розгляду декількох самітів: саміт Україна – ЄС у Парижі у вересні 2008 року; саміт «Східного партнерства» у

Празі 7 травня 2009 року; саміт Україна – ЄС у Брюсселі 22 листопада 2010 року. Так, на 14-му Саміті Україна-ЄС Україна стала першою з країн Східного Партнерства поза межами Балкан, яка отримала від Євросоюзу План дій щодо лібералізації безвізового режиму для короткострокових поїздок українських громадян до держав Євросоюзу (ПДЛВР). У січні 2011 р. подібний ПДЛВР отримала Молдова, а в 2013 році – Грузія.

27 червня 2014 року між Україною та ЄС після підписання політичної частини Угоди про Асоціацію обидві сторони підписали економічну частину угоди, яка була ратифікована Верховною Радою України та Європейським парламентом 16 вересня 2014 року. Відповідно до статті 19 цього документа, рух осіб між ЄС та Україною мав регулюватися чинними угодами про реадмісію 2007 року, спрощення видачі віз 2007 року, а також шляхом поступового запровадження для громадян України безвізового режиму, який визначений в Плані дій щодо лібералізації візового режиму 2010 року.

Згідно Індексу лібералізації візового режиму Східного партнерства, який розроблений експертами Фонду Стефана Баторія спільно з Об'єднанням за Європу без віз, Україна мала досить високі показники виконання критеріїв ЄС. Рівень відповідності української системи документації європейським стандартам в Індексі становив 6,5 балів з 10, реформування системи контролю за міграцією – 7,3, зрушення у сфері громадської безпеки та порядку – 7,3, а реформа зовнішніх відносин та гарантування прав людини – 7 балів.

Україна поступалась лише Молдові, для якої Європейський Союз запровадив безвізовий режим з 28 квітня 2014 р. Україна в повному обсязі виконала першу – законодавчу фазу Плану дій, оскільки 13 травня 2014 року ухвалила низку законів, необхідних для переходу до другого етапу Плану дій щодо лібералізації візового режиму з ЄС. Після ухвалення Україною всіх необхідних законів Комісія ЄС 24 травня 2014 року рекомендувала перейти нашій державі до другої – імплементаційної фази. 2 жовтня 2014 року місія ЄС відзначила, що Україна робить ефективні кроки у формуванні необхідних правових, політичних та інституційних засад для реалізації ПДЛВР.

Результатом поступової лібералізації візового режиму для українців було стабільне зростання чисельності оформлених їм шенгенських віз: у 2014 р. громадяни України отримали 1 284 908 віз, що на 16% більше, ніж у 2013 році. Україна за кількістю отриманих шенгенських віз посіла друге місце в світі, поступаючись лише Росії. Слід також відзначити, що 38,56% віз були багаторазовими, а частка відмов в оформленні візи незначна: 2,03% в 2014 р. проти 3,3% в 2013 р.

Після схваленого звіту щодо виконання Україною Плану дій з візової лібералізації (ПДВЛ) Єврокомісія у 2015 році рекомендувала Раді ЄС надати Україні безвізовий режим. Дискусії всередині ЄС щодо скасування віз для громадян України тривали довгий час. Незважаючи на полеміку щодо запровадження безвізового режиму Україні 11 червня 2017 р. відповідне рішення набуде чинності, тобто Україна буде другою країною з шести країн-учасниць Східного партнерства після Молдови, що отримає безвізовий режим.

Запровадження безвізового режиму між Україною та ЄС призведе як до позитивних, так і негативних економічних наслідків для обох сторін. Вважають,

що після лібералізації візового режиму трудовий ринок Євросоюзу заповниться українськими робітниками. Насправді, візова лібералізація для України стосується тільки короткотермінових віз, тобто перебування у зоні Шенген терміном до 90 днів та не дає права на роботу. Хоча це зможе призвести до збільшення кількості громадян України, які схочуть поїхати до країн Шенген зони, на сезонні заробітки протягом свого тримісячного перебування.

Досвід Молдови показує, що після запровадження безвізового режиму проблема нелегального працевлаштування за кордоном знизилася майже до нуля. У січні 2015 р. жоден молдовський громадянин не був затриманий при спробі незаконно потрапити до ЄС через зелений кордон у порівнянні з 4 особами у січні 2014 р. Обсяг незаконної міграції з Молдови до Польщі у 2014 р. скоротився, а кількість заяв про легалізацію перебування в країні різко знизилася. Кількість рішень про депортацію з території Польщі знизилася з 59 у 2012 р. і 39 у 2013 р. до 25 у 2014 р.

Результати останніх соціологічних досліджень в Україні свідчать, що запровадження безвізового режиму важливе для 57% українців: 80% для жителів західних та 64% для жителів центральних регіонів України. Кількість українців, що отримують біометричні паспорти, поступово збільшується: на квітень 2016 року було видано 2,26 млн. паспортів, з них біометричних – 1,05 млн.

З 2014 року Молдова користується безвізовим режимом, а її громадяни, які мають біометричні паспорти, можуть подорожувати до ЄС без віз. Протягом першого року після лібералізації візового режиму понад 460000 молдован відвідали ЄС без віз. За даними Національного агентства з туризму Молдови збільшились поїздки молдован, в умовах безвізового режиму, до Греції: 2009 р – 811ос., 2014р. – 15000 ос. Кількість порушень була низькою. Це свідчить, що молдовські громадяни значною мірою дотримуються правил – з однієї сторони, а з іншої – уряд Молдови провів якісну інформаційну та комунікаційну кампанію щодо лібералізації візового режиму.

При здійсненні SWOT-аналізу умов розвитку регіональних ринків праці при лібералізації візового режиму з ЄС можна побачити позитивні, негативні ефекти, а також можливості й загрози запровадження безвізового режиму для української економіки. Передбачається ріст попиту на туристичному ринку, оскільки відбудеться зниження фінансових витрат на оформлення пакету документів та зниження цін на авіаквитки. У свою чергу туристичні агенції та візові центри втратять основне джерело доходу. Також передбачається збільшення кількості осіб, які шукають притулку за кордоном. Хоча така тенденція є дискусійною. У випадку з Молдовою кількість поданих молдованами заяв про надання притулку в ЄС залишається незначною, порівняно з громадянами інших країн, незважаючи на збільшення цього показника в 2014 р. (394 заяви) порівняно з попередніми роками (379 заяв у 2011 р., 244 – у 2012 р. і 228 – у 2013 р.). Якщо порівнювати 2014 рік з 2013 роком відбулося збільшення на 57% обсягу заяв про надання притулку, хоча насправді, абсолютні показники зростання становлять лише 166 осіб. В той же час спостерігається зниження обсягу заяв про надання статусу біженця – з 17 у 2013 р. до 2 у 2014 р., тобто на 88,24% за рік. На середину лютого 2015 р. не було подано жодної заяви.

Загалом лібералізація візового режиму створить можливості для обох сторін – України та країн ЄС, а саме сприятиме росту мобільності та контактів за усіма напрямками: туризм, родинні зв'язки, бізнес, наукове співробітництво, міжкультурний діалог. Кількість молдовських громадян, які подорожують до ЄС, могло бути більшим, однак основним бар'єром є обмежені фінансові можливості для подорожей до країн ЄС. Це свідчить про наявність потенціалу для зростання туризму, але це значною мірою залежатиме від рівня доходів громадян Молдови.

Отже, лібералізація візового режиму не становить небезпеки для Європейського Союзу. Крім того, третя країна, що отримує безвізовий режим, впроваджує реформи, отримує професійніший уряд й стає надійним партнером для Союзу. Як показує досвід Молдови лібералізація візового режиму не викликає зростання обсягів (виявленої) нелегальної міграції або будь-яких спроб зловживання процедурами надання притулку. Навпаки ці показники знижуються. Молдовський досвід свідчить також про те, що питання ефективного контролю міграції та митного контролю на адміністративних кордонах мають велике значення у випадку України та Грузії. Вирішення цих питань дозволить швидко застосувати моделі, випробувані та схвалені експертами, які оцінювали готовність Молдови до лібералізації візового режиму.

ОКСАНА ЛАЗУРКО

Науковий керівник:

к.е.н., доц. Зварич І. Я.

ВПЛИВ РІВНЯ БІДНОСТІ НА ЯКІСТЬ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ У КРАЇНАХ ЄВРОПИ

Проблема доходів є однією із найбільш складних і дискусійних проблем. Відомо, що на певному щаблі розвитку суспільство розділилося на різні соціальні групи, які характеризуються суттєвою економічною нерівністю в доходах, і поділом на багатих і бідних. Доходи населення традиційно виступають базовою складовою виміру соціально-економічного розвитку суспільства. На сьогоднішній день, нерівність доходів населення є одним із найбільш дестабілізуючих чинників. Соціальна нерівність, як правило, продукує суспільну роз'єднаність, стримує людський розвиток та перешкоджає прогресу.

Незважаючи на багатство Європейського союзу, бідність знаходиться на високому рівні. У 2015 році в ЄС на межі бідності було 23,7% жителів країн спільноти, або 119 млн людей, тобто майже кожному четвертому жителю Європейського Союзу загрожує бідність. Статистика розраховує показник на основі трьох критеріїв: "бідність, викликана низьким рівнем доходів", "недолік матеріальних благ" і "низька інтенсивність праці".

Небезпека бідності через низькі доходи в ЄС визначається в кожній державі окремо. При цьому бідним вважається той, чиї доходи становлять менше 60% від середніх по країні [1].